

het

SUPERTOFFE KLIMAATBOEKJE

ROTTERDAM
Special
Edition

Met:

QUIZ: HOE GROEN BEN JIJ?!
NEDERLAND OVER 50 JAAR
SHOPPEN VOOR HET GOEDE DOEL
TIPS OM RIJK, SLANK &
GELUKKIG TE WORDEN! En meer!

*wat je moet weten over
klimaatverandering
en wat jij daar tegen
kunt doen*

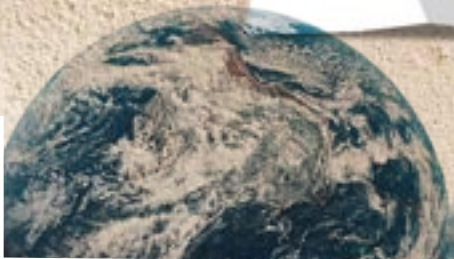

VOORWOORD

Het klimaat is van ons allemaal. En als het mis gaat met ons klimaat, dan hebben we daar allemaal last van. Wat er dan gebeurt? Kijk maar naar de film 'The 11th Hour' van Leonardo DiCaprio. Dat is wel even schrikken. Maar er is ook goed nieuws: we kunnen allemaal iets doen om te zorgen dat de opwarming van de aarde stopt. Want iedereen praat over het klimaat, Rotterdam doet er wat aan! In het groot, met het Rotterdam Climate Initiative bijvoorbeeld. Daarin gaan gemeente, haven én bedrijven samen zorgen voor een flinke vermindering van de CO₂-uitstoot in de Rotterdamse regio. Maar jij kunt ook heel veel doen voor een beter milieu. Alle beetjes helpen echt! Kijk maar eens naar de spaarlampenactie. Ieder huis twee (extra) spaarlampen, dat levert een enorme energiebesparing op. We hebben het ook gezien bij The Bet, waarbij leerlingen van Rotterdamse scholen met simpele dingen energie bespaarden en CO₂-uitstoot verminderden. De winnende school zorgde maar liefst voor een vermindering van bijna 50%! Jullie zijn de generatie van de toekomst. En jullie kunnen zelf een bijdrage leveren aan de toekomst van onze wereld. Hoe? Dat lees je in dit boekje boordevol informatie en tips. Ik zou dus zeggen: geen woorden maar daden, leve het klimaat! Succes!

Ivo Opstellen

Burgemeester van Rotterdam

COLOFON

Deze brochure is een initiatief van Maurits Groen Milieu & Communicatie, 023-5424656, info@mgmc.nl, www.mgmc.nl

De volgende organisaties hebben ervoor gezorgd dat je deze brochure in je handen hebt:

ROTTERDAM.CLIMATE.INITIATIVE

Het RCI is een ambitieus programma waarin de gemeente Rotterdam, Havenbedrijf Rotterdam NV, DCMR Milieudienst Rijnmond en Deltalinqs samenwerken aan een beter Rotterdams klimaat in alle opzichten.

Deze brochure is klimaatneutraal tot stand gekomen. Dit betekent dat de CO₂ die is uitgestoten bij het maken en verspreiden voor de volle 100% gecompenseerd is en wel door de KlimaatNeutraal Groep uit Arnhem.

Vormgeving Pankra Studio, Den Haag
Druk Nefli, Haarlem

DISCLAIMER

Hoewel deze brochure met zorg is samengesteld, kunnen de makers niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele onjuistheden en gevolgen die het gebruik van de informatie zou kunnen hebben.

HOE GROEN BEN JIJ? test

Lees niet verder, doe eerst deze test!

1 HOE VERVOER JIJ JE BOODSCHAPPEN?

- A Ik koop altijd een plastic tas, want ooit hoop ik rijk te worden met een plastic tassentoonstelling.
- B Ik ben te arm om een plastic zakje te kopen, dus ben ik gedwongen mezelf te vernederen met de afzichtelijk grote boodschappentas van mijn ouders.

2 WAT HOOR JIJ ALS JE JE SLAAPKAMERDEUR OPENT?

- A Ik wil altijd meteen verwelkomd worden door een luid kreunende Britney op de radiospeakers.
- B Daar heerst een hemelse serene stilte.

3 WAT DOE JIJ MET VAKANTIE?

- A Ik vlieg twee keer per jaar met mijn snol naar de Costa del Sol.
- B Ik bouw een fort van bierkratten rond mijn tent op Texel.

4 WAAR BEWAAR JIJ JE JE TELEFOONPLADER?

- A Die twee ijzeren staven die uit dat ding komen, horen in het stopcontact en dat is dus ook de plek waar ik hem bewaar.
- B Verschillende plekken, hij is meestal kwijt.

5 STAAT JE COMPUTER WEL EENS UIT?

- A Nou ja, hij slaapt wel eens in sluimerstand.
- B Ja, anders kan ik niet slapen, hij zoemt als een malle.

6 WAT VOOR TV HEB JIJ?

- A Eén stammend uit de Middeleeuwen, waar je eerst tegen moet fluisteren, dan tegen moet schreeuwen en vervolgens op moet beuken om hem aan te krijgen.
- B Een flitsend nieuw LCD-scherm natuurlijk, ik ben geen holbewoner.

7 WAT EET JE HET LIEFST?

- A Grote stukken beest op mijn bord, die me het liefst nog een beetje zielig aankijken.
- B No food with a face, geef mij maar een enorme pot kaasfondue.

8 EET JE VEEL VIS?

- A Ja, tonijn en zalm lijken als vanzelf naar mijn mond toe te zwemmen.
- B Nee, ik vertrouw niks wat met glibberige schubben, bewegende vinnen en bolle ogen uit de zee komt.

9 JE LAATSTE RUZIE MET JE OUDERS GING OVER:

- A Waarom ik geen zonnemag. Het is winter en ik heb een onwijze winterdepressie.
- B Waarom papa in zijn treurige midlifecrisis zo nodig een motor moest kopen. Ik schaam me dood.

10 HOE RUKT JOUW KLEDING?

- A Alles moet naar pasgewassen babylammetje ruiken, anders sterf ik.
- B De geur van mijn lijf laat me merken dat ik leef en lokt iedereen mijn bed in.

1 T/M 3 KEER A

Jouw hart is bedekt met klavertjes en er stroomt boomsap door je aderen, zo groen ben jij. Of het nou bewust is of niet, jij maakt goede keuzes! Je hebt geen muziek of licht aan als je er niet bent, gebruikt geen onnodige producten en weinig vlees of vis eten is heel milieuvriendelijk. Lees in dit boekje verder over –al dan niet toevallige- goede keuzes.

4 T/M 7 KEER A

Jij bent zowel niet groen als oliezwart, jij behoort tot de grijze middenmaat der klimaatverpesters, je doet soms het licht uit, maar soms ook niet, van dit boekje kan je iets leren.

8 T/M 10 KEER A

Jij eet de aarde als tussendoortje en boert CO₂. Je gebruikt energie als een malle en het kan je niet veel schelen dat alles op gaat, want jij hebt het idee dat als iets op is, je ook weer een nieuwe kan kopen, zoals je dat ook doet als je weer eens op je kat bent gaan zitten. De aarde is alleen een beetje uitverkocht. Als iedereen zou leven zoals jij zijn er over 50 tot 100 jaar geen mensen meer. Lees dus vooral verder hoe ook jij makkelijk je leven kan aanpassen.

KLIMAATVERANDERING

Het klimaat verandert, de natuur is in de war, je hoort het steeds vaker. Maar wat is klimaatverandering dan precies, en nog belangrijker: is het eigenlijk wel erg?

Maandagochtend. Het is nog donker, je mond smaakt naar boterham met droge kaas die je net met pijn en moeite naar binnen hebt gewerkt, want je bent wakker en daar schijnt ontbijten bij te horen. Lusteloos zochten je ogen, nog half dicht en aan elkaar geplakt van het slaapzand, naar de tekst op de achterkant van de pinda kaas. 90 procent pinda, las je. Gemaakt in een bedrijf waar ook pinda's worden verwerkt. Fascinerend. Je staat op en doet je best de geluiden van de wereld buiten te sluiten, maar de scherpe piep van je wekker eechoot nog na in je hoofd. Je pakt je tas en doet de deur open, fietsslutel al in je hand. En het regent. **Het regent, en niet zo'n beetje ook.**

De straten glimmen, dikke druppels spetteren uiteen in grote plassen. In het donker verlichten de lantarenpalen de lange striemen water. Je loopt naar je fiets en voelt hoe koud het is, ijzige wind blaast in je gezicht, dikke druppels vallen precies in je warme nek. Je veegt nog je zadel af met je mouw, maar het helpt niets, je moet erop gaan zitten, en zodra je dat doet voel je hoe de natte plas door je broek heen gaat.

En je denkt: kan die opwarming van de aarde niet een beetje opschieten?

OPWARMING VAN DE AARDE

De opwarming van de aarde: het klinkt inderdaad alsof de aarde alleen een beetje warmer gaat worden. En een beetje warmer klinkt als een beetje leuker, zeker voor ons hier in het herfstige Nederland: openlucht zwembaden met glijbanen, meer enorme spiegelzonnebrillen, smeltende raketijsjes en witbier met parasolletjes. Doe mij maar zo'n klimaatverandering. Liever vandaag dan morgen.

De realiteit is anders. Door de opwarming van de aarde gaan er een hele hoop dingen veranderen. En dat zijn geen vage dingen die je niet zal gaan merken. Het is niet: 'O ja, bij Groenland zal de luchtvochtigheidsgraad met één procent toenemen,' of zoiets. Dit zijn hele ingrijpende dingen, waarvan iedereen de gevolgen zal merken.

BROEIKASEFFECT EN CO₂

De aarde houdt zich zelf op temperatuur door het broeikaseffect. In de atmosfeer zitten gassen zoals waterdamp, CO₂ en methaan, die er voor zorgen dat de warmte van zonnestralen wordt vastgehouden nadat ze door de aarde teruggekaatst worden. Hierdoor wordt de aarde als het ware door een deken op temperatuur gehouden. Dit is goed, want **wij op de aarde houden van een heel specifieke temperatuur, en gaan bijvoorbeeld zeuren als het steeds 60 graden onder nul is**, of zo heet dat onze hamsters (of elk willekeurig ander beest) steeds verbranden (zoals ze bijvoorbeeld op Venus zouden doen.) Maar de laatste jaren wordt de aarde steeds warmer. Dat komt doordat er steeds meer CO₂ (maar ook methaan) in de lucht zit. CO₂ is een gas dat vrijkomt als wij fossiele brandstoffen, zoals olie, gebruiken. Een auto stoot CO₂ uit, fabrieken vaak ook. Deze CO₂ blijft in de atmosfeer hangen waardoor de deken steeds dikker wordt. Het wordt warmer en warmer.

EFFECTEN

Is dat erg? Zoals al eerder gezegd: we bouwen wat extra zwembaden, mixen een pittige pina colada en stoffen onze hoela-rokjes weer eens af - klaar. Maar zo werkt het niet. Door de opwarming van de aarde verandert er veel. Zo gaat bijvoorbeeld het poolijs smelten. Dit is niet alleen niet zo heel leuk voor de ijsbeer (die heeft ijs nodig om op te staan, zonder verdrinkt hij als een poedel in een tuinvijver), ook gaat al dat extra (smelt)water voor grote problemen zorgen. Het waterniveau zal stijgen, waardoor er grote overstromingen kunnen komen. De landkaarten zullen er helemaal anders uit gaan zien - wat dacht je van Amersfoort aan Zee? Zonder al het ijs wordt de oceaan warmer, waardoor alle dieren zich anders zullen gaan gedragen. **En dan niet: ze gaan nu één keer in de vier dagen een tijdje op hun rug zwemmen. Meer: ze gaan het niet redden.** Het warme water kan ook zorgen voor heftigere orkanen, doordat die toenemen in kracht als ze over warm water komen.

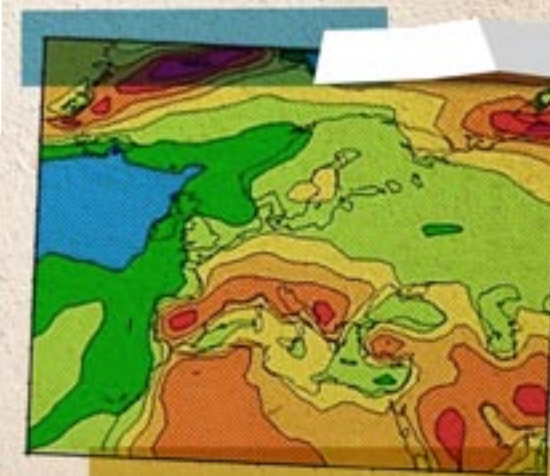
Op sommige plekken wordt het droger, op andere juist natter. Er zullen meer woestijnen komen, veel mensen (nog meer dan nu) kunnen problemen krijgen om genoeg drinkwater te vinden. Net als de ijsbeer zullen ook veel andere dieren het moeilijk krijgen doordat ecosystemen in de war raken. Vorig jaar zag je al in Nederland dat er opeens allemaal jonge dieren werden geboren terwijl dat veel te vroeg was in het jaar - oenige vogels slaan aan het broeden bij de eerste warmte. Maar de wormpjes die de vogeljongen moesten eten waren er nog niet. Sommige dieren krijgen het ook beter, zoals de malariumug. Fijn. Daar willen we er nog wel wat meer van.

EN JIJ DAN?

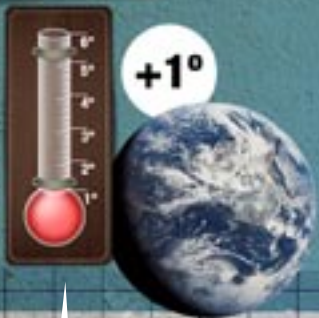
De aarde is aan het opwarmen. Dat helemaal tegenhouden zal niet meer gaan. Maar het is geen: 'En nu maar allemaal afwachten en Rummikub® spelen tot we doodgaan' verhaal. Er is nog genoeg te doen om de effecten zo min mogelijk te maken. Maar er moet wel wat veranderen.

Misschien denk je wel eens: het milieu, dat is voor mensen die elke dag biologisch dynamische wortels eten, zich peinzend afvragen of hun glas sojamelk wel rechtsdraaiend melkzuur bevat en die elastiekloze sokken dragen van Tibetaanse lama-wol. En vind jij dat jij er niks mee te maken hebt. En **zou je het eigenlijk helemaal niet zo erg vinden als die milieufreaks binnenkort allemaal uitsterven.** Dan heb je geluk, want als je gewoon doorgaat met leven zoals je nu doet, net zo vaak vliegt, in auto's stapt en lampjes laat branden, dan zal dat zeker gebeuren. En met hen ook je favoriete hamsterverkoper, je kinderen, je kleinkinderen, je burens en je vrienden.

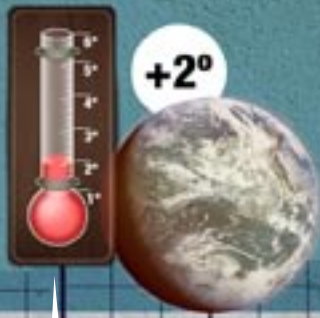

6 GRADEN VERSCHIL

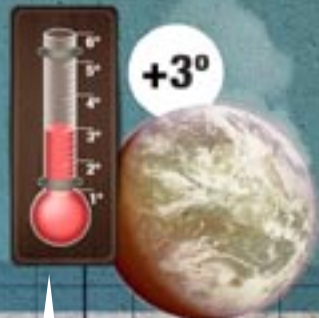
Een paar graden verschil, hoeveel kan dat nou uitmaken? Heel veel. Hier zie je precies wat een graad verschil kan doen. Er zijn verschillende scenario's, maar ook de mildste laten grote veranderingen zien. Binnen dertig jaar kan de aarde al twee graden warmer zijn. En vanaf drie graden is een verdere opwarming niet te stoppen. Er moet nu wat gebeuren.

Er komen meer sterke orkanen, en ook op ongewone locaties: in 2005 is de eerste geregistreerde tropische cycloon in Europa gesignaleerd. De Malediven (en andere eilanden) lopen onder water, dus daar kan je met je tequila-sunrise niet meer de zon in de zee zien zakken. Het eilandstaatje Tuvalu is nu al bezig met het sluiten van overeenkomsten om haar bevolking onder te brengen in andere landen als het eiland onder de zeespiegel verdwijnt. (bron: High Tide, Mark Lynas, 2004) Het Groot Barrièrerif, het grootste koraalrif ter wereld, sterft omdat het water te warm wordt voor de koraalproducerende algen.

De oceanen worden zuurder, en dat betekent dat ze giftig worden voor krill, dat aan de basis van de voedselketen staat. Een hoop dieren eten krill, en een hoop dieren eten weer die andere dieren. We krijgen meer hittegolven en droogte. In 2003 zorgde dit er al voor dat 30 % van alle plantengroei afnam. Er zullen vaker bosbranden komen. Bij een mondiaal gemiddelde van 1,2° opwarming begint het ijs op Groenland (waar het dan al 2,7° warmer is) te smelten. De ijsbeer sterft uit. Door het verdwijnen van gletsjers stopt voor veel mensen hun zoetwatertoevoer. Dit treft velen, bijvoorbeeld honderden miljoenen mensen in India.

80 procent van het zee-ijs gesmolten. Belangrijke rivieren, zoals de Indus in Pakistan, de Ganges in India en de Mekong in China, zijn afhankelijk van smeltwater. Eerst zullen ze overstromen door het vele smeltwater, daarna langzaam opdrogen. De regen in het Amazonegebied (de longen van de aarde), waar planten en dieren voorkomen die nergens anders voorkomen, zal verminderen, uiteindelijk zal het Amazonegebied bestaan uit woestijn met stukjes savanne. De longen van de aarde worden rokerslongen. Planten en de bodem gaan CO₂ uitstoten in plaats van opnemen. Hierdoor neemt de opwarming nog eens met 0,6-1,5° toe.

Geen zomerijs meer op de polen. De permafrost, een gebied met grond die altijd bevroren is, schuift op. Gebouwen die op deze grond zijn gebouwd zullen in het drijfzand zakken. Ook bijvoorbeeld de kerncentrale in het Russische Bilibino. Methaan die in deze grond ligt opgeslagen zal nu het ontdooid is, vrijkomen. Dit leidt tot 5° opwarming. Alle warme en droge zones schuiven op, subtropische gebieden die nu in Noord Afrika liggen komen in Europa te liggen, mediterrane gebieden worden woestijn. In de zomer in Londen kan het 45 graden zijn. In Nederland is het 20 graden in de winter. Het zuiden van Australië is zo heet en droog geworden dat er niets meer verbouwd kan worden.

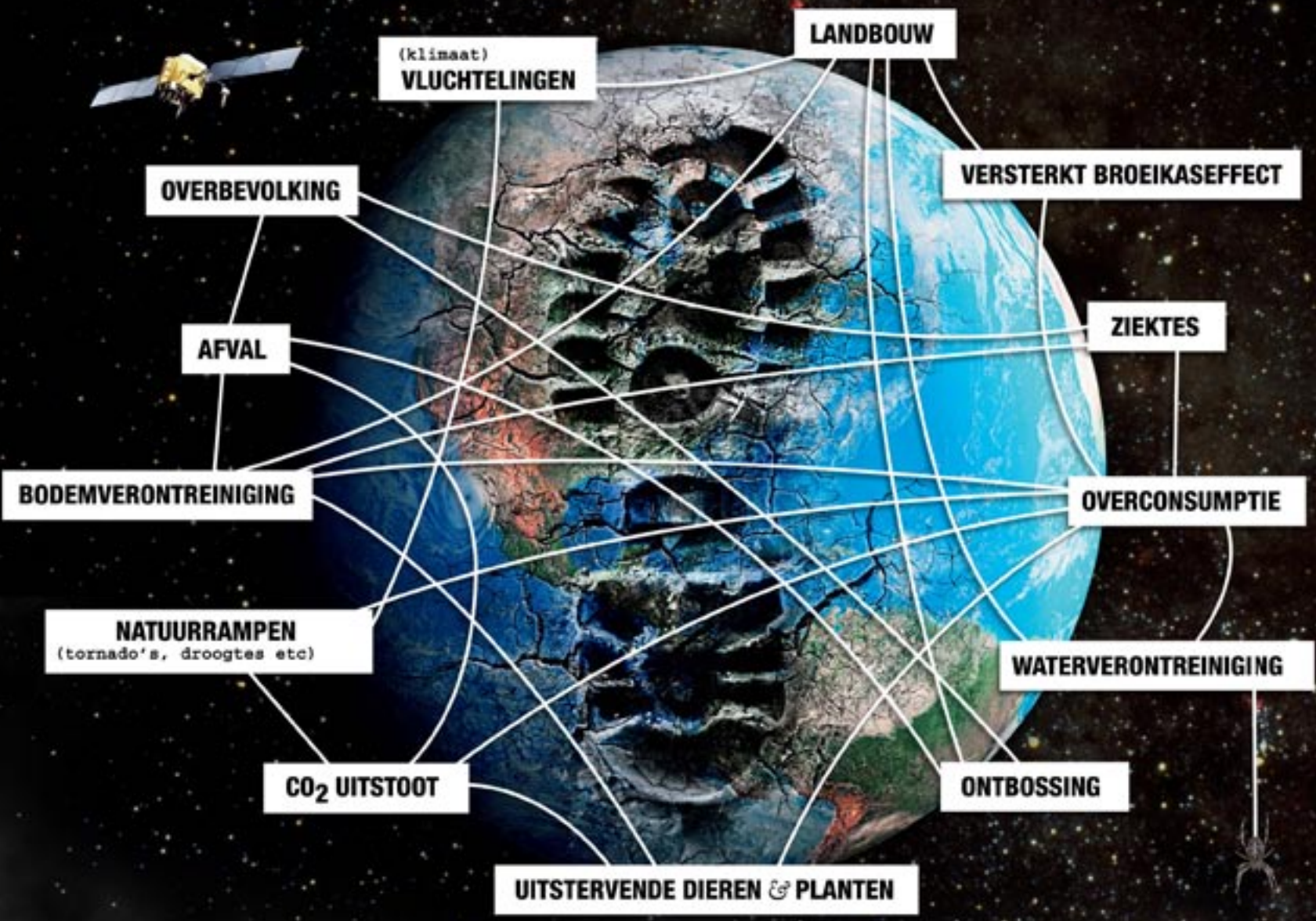

Er is geen ijs meer op de polen, vele kuststeden zijn ondergelopen. Er is meer droogte en meer neerslag. Het broeikas effect is groot, wat leidt tot verplaatsing van enorme watermassa's. Het leven op de zeebodem is aan het uitsterven, mogelijk als gevolg van methaanhydraten die vrijkomen van de zeebodem. Methaanhydraat is een krachtig broeikasgas, sterker nog dan CO₂. Dit leidt tot 6° opwarming.

Een mogelijk scenario bij deze temperatuurstijging is dat 95% van alle diersoorten uitsterft. Een methaan eruptie in de oceaan van 10.000 keer sterker dan alle nucleaire wapens die er zijn, zou al het aardse leven voor altijd kunnen verwoesten.

2 26 25 24 23 22 21 20 19 18 17 16 15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

THE 11TH HOUR

In navolging van het succesvolle 'An Inconvenient Truth' van Al Gore heeft nu ook Leonardo DiCaprio zijn klimaatfilm, namelijk 'The 11th Hour'. Dit is niet enkel om zijn imago te poetsen; hij heeft namelijk al tien jaar een stichting ten behoeve van het welzijn van het milieu. 'The 11th Hour' laat zien dat niet alleen de klimaatveranderingen gaan zorgen dat de aarde misschien al vrij snel niet meer zo leefbaar is, maar laat ook zien dat de global warming eigenlijk slechts één onderdeel is van het proces dat de ondergang van de aarde kan gaan worden. De grote denkfout van de mens is dat hij meent geen onderdeel van de natuur meer te zijn en dat heeft vele consequenties waarvan de klimaatverandering er maar één is. Natuurrampen, astma, droogte in Afrika, overconsumptie, ontbossing, gebrek aan drinkwater, uitstervende diersoorten, en nog veel meer dingen die allemaal niet meer op deze pagina pasten: **het heeft allemaal met elkaar te maken.**

Als we er niets aan doen raken we verstrikt in dit web van problemen en betekent dit helaas ons einde. Maar... Het is nog niet te laat, de wereld hoeft niet kapot, maar dan moeten we wel allemaal ons gedrag aanzienlijk veranderen. Dat hoeft niet heel naar te zijn, het kan ook door middel van shoppen, hamburgers eten en dansen, en als je het allemaal goed doet, word je er ook nog eens rijk, slank en gelukkig van. Hoe, dat zie je op de volgende pagina's.

www.leonardodicaprio.org/

NEDERLAND OVER 50 JAAR

GREEN IS THE NEW BLACK

Misschien heb je ooit de film Waterworld gezien, waarin heel de wereld onder water is gelopen en iedereen woont op roestige boten en betaalt met zand omdat dat zo zeldzaam is. Dit is nu misschien nog enigszins een doemscenario voor een groot gedeelte van de wereld, maar helaas niet voor Nederland. Op deze kaart zie je hoe ons land onder water komt te staan, als de zeespiegel maar met 5 meter stijgt, wat volgens sommige wetenschappers al binnen 50 jaar kan gebeuren dankzij het smelten van de poolkappen.

NEDERDUITSLAND

Veel Nederlanders zijn over de grens van Duitsland getrokken om daar te gaan wonen in goedkoop geproduceerde nieuwbouwhuisjes. Regelmatig zijn er rellen met de Duitse bevolking die het gevoel hebben dat hun land wordt overgenomen.

KROKODILLEN SPOTTEN

Ook Artis is onder water komen te staan, maar nog steeds komen dagjesmensen naar deze plek (weliswaar met de boot) in de hoop een ontsnapte haai, zeeschildpad of krokodil te zien.

DE WATERDOM

Bij het overstromen van Utrecht bleef alleen de Dom boven het water uitsteken. Het is nu mogelijk om voor twee euro vijftig, de Dom alsnog te beklimmen en te genieten van het prachtige zeelandschap.

GEDENKSTEEN

Door de onhandige indeling van Zeeland met al z'n (schier) eilanden had het veel minder evacuatiemogelijkheden voor vee toen de dijken overstroomden. Honderdduizenden koeien, varkens, schapen, kippen en paarden zijn toen om het leven gekomen. Voor deze dieren is een gedenksteen aangelegd in Sprundel, een plaatsje vlakbij Etten-Leur.

AMERSFOORT AAN ZEE

Amersfoort heet dan Amersfoort aan Zee en wordt overspoeld door Duitsers die lekker aan het strand willen bakken en kuilen willen graven.

Niet alleen lelijke, geitenkaasetende baardapen houden zich meer bezig met het klimaat, inmiddels is het juist de crème de la crème van de wereldbevolking die zich hard maakt tegen klimaatverandering. Leonardo DiCaprio is een voorbeeld, maar daarnaast zijn ook vele kunstenaars, restauranthouders, modeontwerpers, clubeigenaren en andere smaakmakers bezig met het opzetten van toffe dingen die bij elkaar hopelijk het verschil gaan maken.

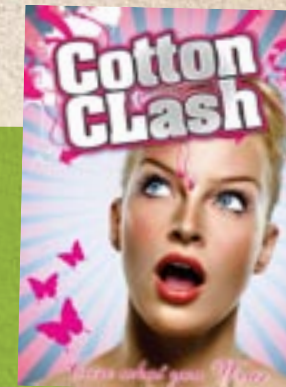
Join the movement en ga één van deze dingen doen.

MAKE A DIFFERENCE

Deze klimaatneutrale polsband is gemaakt van duurzaam katoen en helemaal eerlijk tot stand gekomen. Door eerlijke producten te kopen heb je directe invloed op leefomstandigheden aan de andere kant van de wereld. Dus vraag om informatie over de herkomst van kleding aan producenten en in winkels. Op die manier laat je zien dat eerlijke kleding belangrijk voor je is en zet je de kledingindustrie aan tot nadenken en tot handelen.

Polsbandje kopen? Kijk op www.moveyourworld.nl/makeadifference

COTTON CLASH

Op Cotton Clash zijn alle ingrediënten aanwezig voor een spannende uitgaansavond. Je wordt meegenomen op een avontuurlijke reis door de wereld van eerlijke kleding. Tijdens de fair stripteaseshow gaat alle oneerlijke kleding uit. Modellen gaan hiphonest over de catwalk en iedereen kan bij de fabulous fashion spot terecht voor een duurzame metamorfose. En dat is nog maar het topje van de smeltende ijsberg. Kom ook meedansen!

Check de website van Move Your World: www.moveyourworld.nl/events

ZUINIG SCHOOLTJE

Ga met je klasgenoten na hoeveel energie je school wel niet verpatst, en hoeveel beter het wel niet kan. Verlichting, verwarming, papiergebruik, computers, eten in de kantine: het kan vast duurzamer! Overhandig op plechtige wijze een handgeschreven brief aan het hoofd van de school met daarin het verzoek aan hem om ditzelfde bij de gemeente te doen, zodat zij gaan voor titel 'duurzaamheidsgemeente van Nederland'. It's all about prestige.

WEG MET DIE BROMMERT!

Je zou het niet denken, maar de brommer / scooter is het meest vervuulende vervoermiddel op de weg! Zet die blinkende Vespa dus maar meteen op Marktplaats, en stap op je fiets of in de tram. Of nog beter: ga wandelen.

Op www.milieucentraal.nl vind je allerlei wetenswaardigheden op het gebied van energie en verbruik.

DUURZAAM DANSEN

Wat er inmiddels echt is gekomen is een heuse duurzame club, namelijk 'club Worm' in Rotterdam. Tof, want deze club is niet alleen vernieuwend in duurzaamheid (het hele interieur is van afval gemaakt en kan meegenomen worden mocht de club ooit failliet gaan), maar ook in uiterlijk (als kruising tussen een club die je zou verwachten in Berlijn en een club die je zou verwachten op Jupiter) en ook nog eens vernieuwend qua programmering (wat wel inhoudt dat de muziek soms klinkt alsof er een nest babyfretjes door een confettimaakmachine wordt gehaald, maar daardoor wel altijd spannend.) Gaan dus.

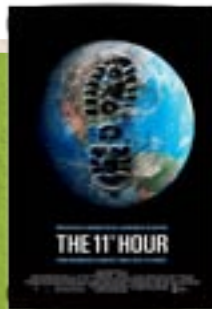
www.wormweb.nl

ECORAZZI

Als de verkoop van chihuahua's met 500% toenam toen Paris Hilton er een nam, dan zou het koppelen van groen gedrag aan sterren ook moeten kunnen leiden tot een enorme revolutie van groen gedrag bij het plebs (jullie dus), moeten de makers van deze eerste groene roddelsite gedacht hebben. Probeer dus niet de behoefte van Angelina Jolie om roddelfotografen in elkaar te rammen te kopiëren, maar wel haar voorliefde voor zonnepanelen.

www.ecorazzi.com

GROENER IN DE KLAS

Als je de film The 11th Hour goed in je opgenomen hebt is deze test voor jou een lachertje. Vragen over menselijke consumptie, vervuulende praktijken en uiteraard de beschikbare technologische oplossingen passeren de revue. Doe met je klas de test en loof van tevoren gezamenlijk een prijs uit voor de winnaar!

www.groener.nl/11th-hour

JE BENT EEN VIEZE VUILE EGOÏST

Bereken hoe groot jouw mondiale voetafdruk is. Dat houdt in hoeveel hectare land jij gebruikt om in leven te blijven. Je zult er waarschijnlijk achter komen dat je veel meer gebruikt dan waar je recht op hebt. Een gemiddelde Nederlander gebruikt namelijk 4,4 hectare (dat staat gelijk aan 9 voetbalvelden), terwijl er op aarde maar 1,8 hectare per persoon beschikbaar is. Dat de aarde nog niet ten onder is gegaan, komt omdat ze in Afrika maar 0,7 hectare gebruiken, maar zelfs met hun bescheiden aandeel hebben we eigenlijk niet genoeg grond om ons in leven te houden.

www.voetafdruk.nl

KEURIGE MERKEN

Bijna elke fabrikant noemt tegenwoordig z'n product 'groen', 'milieuvriendelijk' of 'klimaatneutraal'. En nou zijn er onwijs veel keurmerken die dan zouden moeten bewijzen dat zo'n claim klopt... maar kloppen die keurmerken zelf eigenlijk wel? Gelukkig zijn er een paar keurmerken die onafhankelijk gecheckt worden. Voor biologische producten is dat het EKO keurmerk, voor verantwoord hout is dat het FSC keurmerk, en voor heel veel andere producten (van waspoeder en wc-papier tot en met verf en vlees) is dat het Milieukeur. Dan weet je zeker dat je spullen koopt die echt beter zijn voor natuur en milieu.

www.milieukeur.nl

6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

5 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27

SHOPPEN VOOR HET GOEDE DOEL

ORGANISCHE STOFJES

Gekleed in deze jurk zal je eruit zien als een heus pin up model (vooral als je het combineert met konijnenoorrtjes) en zal elke man haastig op zoek gaan naar een windmachine om ook bij jou het Marilyn Monroe-effect te creëren. De Organic H&M-jurk is gemaakt van biologisch katoen en dat scheelt een heleboel alles verwoestende rommel.

PICKNICKEN ZONDER OP TE RUIJEN

Lijkt het jou ook zo heerlijk om na een zorgeloos dagje picknicken met vrienden en geliefden, niet al je ranzige bestek en borden weer te moeten meenemen (en later dus afwassen), maar gewoon de hele teringbende achter te laten? Met deze volledig biologisch afbreekbare picknickset kan het nu eindelijk, zonder dat het milieu er last van heeft!

www.vegware.co.uk

DE HAMSTER SHREDDER

Een andere duurzame energiebron, naast bijvoorbeeld wind en zon, is de hamster. Deze superhandige hamsterkooi en papierversnipperaar is een goed voorbeeld hoe je dit beest in kan zetten voor duurzame productie. Als je een papier door de gleuf steekt als hij in zijn rad aan het joggen is, dan maakt hij meteen zijn eigen zaagsel.

www.tomballhatchet.com/hamstershredder.html

ONSCULDIG DRINKEN

Je staat op het station te wachten op de trein en je hebt dorst want het is ook enorm warm de laatste tijd. Tot voor kort had je slechts keuze uit gesuikerde, gekoolzuurde, ongezonde frisdranken. Of je moest het met een sjuutje of een flesje water stellen (en kom op, water smaakt echt naar niks.) Die tijd is voorbij. Met Innocent maak je boer, dier, aarde én jezelf gelukkig!

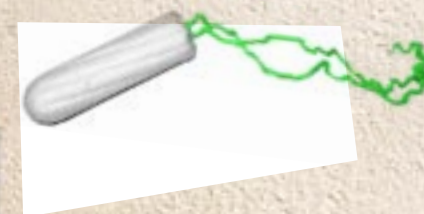
www.innocentdrinks.nl

SIMCITY SOCIETIES

Simcity is een computerspel waarin je alvast kunt oefenen hoe het is om de baas te zijn van een stad. In deze nieuwe versie van dit inmiddels al oeroude spel, krijg je ook te maken global warming. Als je heel snel rijk wilt worden en alle huizen laat bouwen van heel crappy materiaal, dan zal je stad geteisterd worden door natuurrampen en al je inwoners zullen dood gaan of je gaan haten omdat door jou hun ouders die een paar straten verderop woonden dood zijn. Eigenlijk net als in de echte wereld, al hebben wereldleiders van nu dat nog niet helemaal door.

<http://simcity.ea.com>

DE BIO-TAMPON

De tampon zit bij meisjes doorgaans op een vrij intieme plek, een plek waar je liever niet allemaal gifstoffen wilt hebben. Toch blijkt dat in de meeste ongesteldheidsproducten synthetische stoffen zitten wat niet al te goed schijnt te zijn voor de plaatselijke gezondheid daar. Gelukkig is er nu een biologisch geproduceerde en tevens afbreekbare tampon, niet alleen goed voor jou, maar ook voor het milieu, want jaarlijks gooien vrouwen 45 miljoen sanitaire producten weg. Nu maar hopen dat de tampon niet te biologisch afbreekbaar is.

www.natracare.com

SOLAR BACKPACKS

Mocht je gaan backpacken, dan is deze foelieleke backpack wel heel erg handig (en noem eens één backpack die wel mooi is). Want als jij door de brandende zon loopt, verbrand niet alleen je huid, maar laden ook de zonnepanelen in je tas op. Zo weet je zeker dat ook in Thailand of waar je ook bent, je nooit met een lege iPod, mobiele telefoon, digitale camera en scheerapparaat hoeft te zitten.

www.voltaicsystems.com

IJS ETEN (VOOR HET GESMOLTEN IS)

"Take it from two ice cream guys, when it's melted, it's ruined", zei Jerry Greenfield, oprichter van Ben & Jerry's. En dat geldt zowel voor ijs als voor de poolkappen. Daarom maakt dit ijsmerk enkel gebruik van groene energie en compenseert het zoveel mogelijk CO2-uitstoot en is daarmee het groenste ijs ooit.

www.climatechangecollege.org

OVERAL JE TELEFOON OPLADEN

De tijd dat je een stopcontact nodig had om je mobiele telefoon op te laden is voorbij en binnenkort hopelijk even middeleeuws als de tijd waarin we helemaal geen mobiele telefoon hadden. De Power Monkey Explorer Solar Charger is een handzaam zonnepaneel waarmee je altijd je telefoon kunt opladen. Ook handig is de Orange Mobile Wind Charger die zoals je waarschijnlijk al vermoedde gebruik maakt van de wind. Er is zelfs een hulpstuk bij te krijgen waarmee je hem op je tent kunt installeren.

www.earthtechproducts.com/p2588.html
www.gotwind.org

WEBTIPS

Wil je dieper de materie in?
Daar zijn gelukkig heel veel websites voor:

www.hier.nu

www.milieukeur.nl

www.my-nrg.nl

www.hitte.nu

www.groener.nl

www.dewereldredde.nl

www.goodies.nl

www.11thhouraction.com

www.allesduurzaam.nl

www.juistnu.nl

www.goedewaar.nl

www.milieucentraal.nl

www.rotterdamclimateinitiative.nl

(Advertentie)

WORD LID OP WWW.LLINK.NL

• voor een betere wereld • juist nu

HOE WORD JE SLANK, RIJK & GELUKKIG?

Het klimaat helpen klinkt niet bepaald als een dagje langs het Arubaanse strand op een olifant. Toch gaan deze tips jou helpen om een slanker, rijker en gelukkiger mens te worden, en zijn ze daarbij - mooi meegenomen - ook goed voor milieu en klimaat.

OCHTENDHOOFD

We weten het allemaal: je bent niet op je mooist als je wakker wordt (ja, jij ja.) Je hoofd lijkt dan eigenlijk nog het meest op een recente Knut, en nee, dat is geen lief pluizig bolletje meer, maar gewoon een dikke chagrijnige ijsbeer. **Probeer eens met de verwarming uit te slapen.** 's Ochtends geen rode mufte kop meer door zweterige Zweedse-sauna toestanden, maar een koel, fris en wakker hoofd. Zo goed als wakker dan.

HOE OM TE GAAN MET FOEILELIJKE CADEAUS

Je vrienden hebben je een door blinde Indiaanse omaatjes aan elkaar geknoopte poncho gegeven, omdat ze dachten dat dit 'net iets voor jou' zou zijn. Niet dus. **Maar werp het ding niet richting afvalbak.** Pak het opnieuw in en ga met je zoetste glimlach voor de deur van je zweverige altijd-naar-wierook ruikende buurvrouw staan. 'Helemaal speciaal voor jou,' zeg je met een klein stemmetje. Nu wil ze voortaan als je op

vakantie bent vast wel op je boa constrictor Pluisje passen. (Dit scenario geldt natuurlijk ook voor de gekregen mok met K3 erop, de Looney Tunes-socken en de Grote Bosatlas. En, toegegeven, het weggeven van spullen geeft je ook het gevoel dat je een Goed Mens bent.)

AARDBEI-EET-LIJF

We willen allemaal een lijf waar mensen spontaan aardbeien van af willen eten. En hoe wreed is de realiteit, waar buikspieren niet gewoon in de winkel liggen, maar waar je er daadwerkelijk voor moet werken. **Ga daarom fietsen als je ergens naar toe moet.** Je combineert: geen vieze gassen, je komt gratis, snel en makkelijk bij je doel, en je wordt er ook nog eens slank van.

IEMAND MIJN TELETUBBIEPAK?

Je kledingkast is altijd voor de helft gevuld met dingen waarvan je eigenlijk vindt dat men je ritueel zou moeten vermoorden omdat je dat ooit mooi vond. **Organiseer daarom met je vrienden een kledingruil.** Verrassend genoeg zal blijken dat er iemand in je vriendenkring is die juist verschrikkelijk blij is met jouw oude trui met goudvissenprint, terwijl jij precies die ene goede broek tussen de stapels vindt.

IK HEB GELIJK

Een mooi testmoment voor ouderlijke verantwoordelijkheid: **draai thuis al de gloeilampen uit**, stamp ze in een wilde dans tussen een laken kapot en zeg: 'Ja mam en pap, sorry, maar er moeten gewoon spaarlampen komen. Ik doe het milieu een plezier. En jullie eigenlijk ook.' Je hebt gelijk. Jij bent Moreel Verantwoord bezig. Ondertussen kan je gezellig toekijken hoe lang het duurt voordat je ouders hun huis weer verlicht hebben.

WEES UNIEK

De meesten weten wel hoe het voelt: in de klas je jas uitdoen en ontdekken dat zo'n vijf mensen precies dezelfde trui aanhebben. Probeer eens bij vintage-kledingwinkels te kopen. Alles van vroeger is nu weer mooi, of het nu een kek jaren 50 colbertje is of een zwoel zeventiger jaren jurkje. Goedkoop - en veel bijzonderder.

GEITEN AAIEN

Is er iets mooiers dan op een prachtige dag, frisse wind en stralend zonlicht, met je fietsje naar een nabijgelegen boerderij peddelen en daar vervolgens wat vers fruit en kaas uitzoeken? Nou ja, misschien is alleen A Night in Paris mooier. En Tekken 4 (als je die pandabeer wordt.) Maar verder, nee. **Ga eens fietsen en kijk welke spullen je allemaal echt vers in de buurt kan kopen.** Ingevlogen appels kosten veel CO₂. Daarbij: voel jezelf gezond, maak vrienden met de boer en aai eens een geit. Mensen die geiten aaien leven langer.

BABY IT'S COLD INSIDE

Organiseer een echt romantische avond: doe **alle lichten en de verwarming uit**. Als in een echte Jon Bon Jovi clip zullen in de duisternis kaarsjes flakkeren die jullie gezichten zacht verlichten. En ja, het is koud: jullie móeten wel heel dicht tegen elkaar aankruipen. Tip: als je date nog niet weet dat hij/zij die avond de gelukkige is, kan je ook altijd de licht- en energiecentrale de schuld geven: 'En zowel het licht als de verwarming viel zomaar uit. Gek, nietwaar? Maar kom, schatje, laten we op dit geheel toevallig hier liggende dekentje gaan zitten en het weer warm krijgen..'

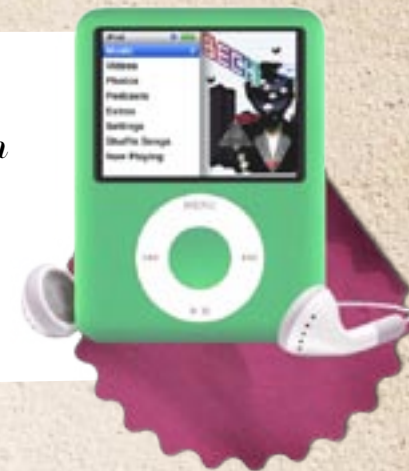
DRUIPEND VLEESVET

Vlees is lekker, maar door veel vet maakt het je ook vaak dik. Probeer eens wat **minder**, zoals een dag in de week, of natuurlijk meer dagen, geen vlees te eten, en zwaai lustig naar de koeien in de wei - allemaal vet dat die dag niet op jouw buik terecht gaat komen. Bovendien, door geen vlees te eten stoot je zo weinig CO₂ uit dat je gerust voor die slaaptreinreis naar Lloret de Mar kan gaan sparen.

PRIJSVRAAG

Wat vind je eigenlijk van het Supertoffe Klimaatboekje? Beantwoord even wat vragen op www.groener.nl/ipod en wie weet win jij wel een van de drie groene iPods Nano, beschikbaar gesteld door groener.nl!

(Advertentie)

Dit boekje is vooral een overzicht van verrassende tips en interessante weetjes om zelf je bijdrage te leveren aan een leefbaarder wereld. Of dat genoeg is? Dat weten we niet. Wel is het zo dat je niet de enige bent. Over de hele wereld zijn meer dan een miljoen(!) organisaties op de een of andere manier bezig met het redden van het milieu, dus je kunt je wel voorstellen dat het effect niet ongemerkt blijft. En het leuke is dat het aantal mensen wat zelf in actie komt steeds sneller groeit. Uiteindelijk zullen de politiek en het bedrijfsleven voor een omslag moeten gaan zorgen, maar wie weet ben jij straks wel die directeur van Shell die besluit alleen nog maar wind- en zonne-energie te gaan verkopen, die ene documentairemaker die een inspirerende film maakt over de opkomst van de wereldwijde duurzaamheidsbeweging, die architect die in China volledig duurzame steden ontwerpt, de leraar voor de klas die de kinderen kan omtoveren tot kleine idealistjes, of de minister van Verkeer en Waterstaat die 80% subsidie geeft op de elektrische auto op groene stroom. Het is dus nog niet te laat. Begin daarom nu. Hier. Meteen!

RENSKE DE GREEF

Renske is een reuzevrouw en begon op haar zeventiende met schrijven voor het online magazine Spunk.nl, waar ze onder de naam Lust wekelijks een column had over liefde, seks en Bambihertjes.

De columns werden gebundeld tot een boek, wat het begin werd van haar schrijverscarrière. Maar liefst 3 andere boeken verschenen er nog op haar naam: Ja/Nee, wat ze samen met Jan Hoek schreef, Seks in Afrika en in november 2007 verscheen haar allereerste echte roman: 'Was alles maar konijnen'. De reden om mee te doen aan dit boekje is dat Renske twee poezen heeft genaamd Sjakie en De Chocoladefabriek, en ze is als de dood dat door de klimaatveranderingen op den duur ook de poes zal uitsterven en zij helemaal alleen op deze wereld blijft.

JAN HOEK

Jan is zo groot als een dwerg en begon ook bij Spunk, waar hij al op 21-jarige leeftijd uitgroeide tot hoofdredacteur, wat hem toentertijd de jongste hoofdredacteur van Nederland maakte. Samen met Renske schreef hij het boek

Ja/Nee. Na zijn hoofdredacteurschap deed hij een seizoen mee aan het MTV-programma 6pack Save the Universe en verder schrijft hij onder de naam dr. Boy voor de Elle Girl. Het lievelingsdier van Jan is de ijsbeer, hij kan zich zelfs meer identificeren met de lichtelijk norse Noordpoolbewoner, dan met de gemiddelde mens. Dat is ook een reden voor hem om aan dit boekje mee te werken, want als we zo doorgaan smelten de noordkappen, sterft de ijsbeer uit en is Jan toch aangewezen op die afschuwelijke mens.

Jan
en
Renske

door Fil

